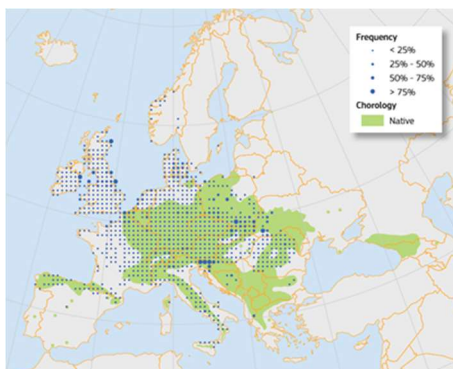

Dendrologické okénko – dřeviny agrolesnických systémů

Vážení agrolesníci, k tomuto dendrologickému okénku nás podnítila informace z Ministerstva zemědělství o počtech jednotlivých dřevin vysazených v ALS v posledních 3 letech, zejména pak o výrazné dominanci některých druhů dřevin, které podle našich zkušeností nejsou jednoduché pro volbu vhodného stanoviště z hlediska dlouhodobého a úspěšného pěstování. Proto bychom vám zde chtěli nabízet stručné, ale doufáme i rozšiřující informace o těchto dřevinách v několika následujících dílech Newsletteru. Budeme rádi, když se nám ozvete s jakýmkoliv dotazy nebo komentáři.

Jan Weger, Antonín Martiník. Karolína Resnerová

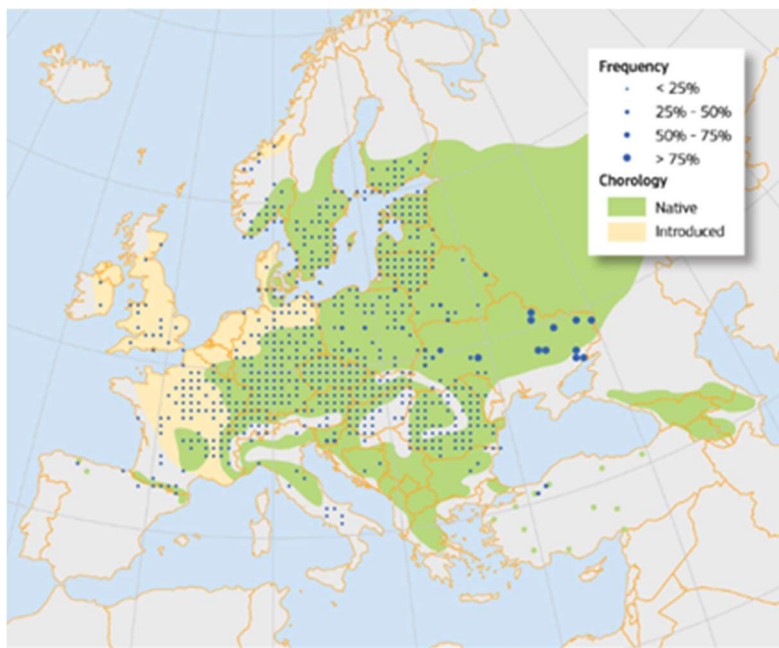

Javor klen

Javor klen (*Acer pseudoplatanus* L.) je v současnosti nejvíce využívanou dřevinou v agrolesnických systémech (18%!). Důvodem je pravděpodobně zejména snadná dostupnost sadebního materiálu této dřeviny na trhu v požadované kvalitě pro opatření agrolesnictví. Uvedené souvisí s dostupnými zdroji semen, snadným a především rychlým pěstováním této dřeviny - na rozdíl od dubu, nebo jeřábu břeku lze dosáhnout požadované výšky + 120 cm již po druhé vegetační sezoně. Pro klen může hovořit taky obecně rychlý růst a kvalitní na trhu žádané dříví. Konečně lze mluvit jeho příznivé růstové vlastnosti (roste rychle a nekošatí se tak silně jako dub) a snadnou kultivaci.

Na stranu druhou v neprospěch masového využívání této dřeviny hovoří aktuální poznatky z praxe. Klen je dřevinou citlivou na sucho – mnohem více než javor mléč nebo duby; nehodí se tudíž do nižších a středních poloh. Jeho pěstování by proto mělo být směřováno do chlumních až podhorských poloh méně ohrožených suchem – rámcově nad 500 m.n., v oblastech s dostatečnou půdní, ale především vzdušnou vlhkostí a také na půdách dostatečně zásobených živinami. Jeho adaptace souvisí s jeho přirozeným výskytem spíše v západní a střední části Evropy s oceánickým až přechodným klimatem ke kontinentálnímu.

Do nižších (sušších) poloh se více hodí **javor mléč** (*Acer platanoides* L.), který má spíše kontinentální výskyt a tím i adaptaci na sušší, teplejší klima, byť i ten má své limity. Na vysychavá místa jsou pak vhodné (stepní) provenience **javoru babyky** (*Acer campestre* L.), který má ze všech tří druhů nejširší ekologickou amplitudu, ale jedná se spíše o menší strom, jenž nachází uplatnění hlavně jako dřevina výplňová nebo z důvodů estetických. Dřevo javoru babyky byt je tvrdé a kvalitní nenachází v současnosti větší uplatnění, důvodem je pravděpodobně jeho nižší vzrůst a častá křivost.

V neposlední řadě je třeba zmínit i zdravotní rizika javorů. Z našich tří běžně vysazovaných druhů bývá z tohoto pohledu nejcitlivější právě klen, a to zejména tehdy, je-li vysazen na sušší nebo jinak nevhodné stanoviště. U mladých výsadeb jsou nejzávažnější především choroby kořenů a vodivých pletiv, které se navenek projevují vadnutím, zasycháním větví a v krajním případě i odumřením stromků. Méně nebezpečný, ale poměrně nápadný je savý hmyz např. mšice nebo různé listové choroby jako je svrašťelka javorová (černé skvrny na listech), padlí (bílý povlak na listech), které strom spíše oslabují a není proti nim třeba žádný zásah. U kleny je navíc třeba zmínit i saznou nemoc kůry *Cryptostroma corticale* (Ellis & Everh.) P.H. Greg. & S. Waller, která se projevuje vadnutím a odumíráním stromu, vznikem korových nekrot a později i typickou černou „sazovitou“ vrstvou pod odlupující se kůrou; napadený strom pak může působit až jako ohořelý. V agrolesnických systémech má smysl především prevence, tedy nepřetěžovat klen na suchých stanovištích, omezovat stres a poranění stromů; při zřetelném napadení bývá nejvhodnějším řešením odstranění postižených jedinců s ohledem na zdravotní riziko spor pro člověka.

Závěrem lze připomenout význam javoru také jako vhodných druhů pro včelí pastvu. Především v suchem ohrožených oblastech by měl být javor klen nahrazen jinými druhy ať už mléčem nebo duby, případně jeřáby (břek, oskeruše). Konečně nepamínejte, že podmínka min. počtu 3 druhů dřevin v agrolesnickém systému na pozemku není samoúčelná – čím více druhů tím menší riziko.

Tabulka 1: Hlavní parametry javorů v agrolesnických systémech

Legenda parametru: 1=nízká, špatná hodnota; 5 = vysoká, dobrá hodnota

Parametry	klen (<i>Acer pseudoplatanus</i>)	mléč (<i>Acer platanoides</i>)	babyka (<i>Acer campestre</i>)
Vysazené kusy v ALS (2023-25)	67100 (18%)	14500 (4%)	7084 (2%)
Nadmořská výška	Střední a vyšší polohy	Nižší a střední polohy	Nižší a střední polohy
Půdy	bohaté	bohaté	bohaté
Schopnost snášet sucho (1-5)	2	4	4
Rizika fytopatologická (1-5)	3	4	4
Hospodářské využití dřeva (1-5)	4	3	2

Další informace a zdroje

Pro výběr dřevin podle stanovištních podmínek pozemku nebo vašeho záměru můžete používat tabulku (Seznam dřevin ALS) nebo online pomůcku (AgroforesTreeAdvice, které vznikly v rámci výzkumných projektů (TAČR TH04030409 a EU DigitAF) a naleznete je níže nebo na stránkách CSAL.

· <https://agrolesnictvi.cz/dotacni-titul>

· https://stanek.shinyapps.io/Aftreeadvice_vukoz/

· https://cdn.prod.website-files.com/69160f25e5bc8f272e05be0c/69c3af18c3ae859c6644fcf8_Seznam%20Drevin%20ALS_pro%20webCSAL%202025_04.pdf

Mapy výskytu javorů byly převzaty z Evropského atlasu lesních dřevin: San-Miguel-Ayanz, J., de Rigo, D., Caudullo, G., Houston Durrant, T., Mauri, A. (Eds.), 2016. European Atlas of Forest Tree Species. Publication Office of the European Union, Luxembourg.